

24.1.2014

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

**Asia KAAKKOIS-SUOMEN ELINKEINO,- LIIKENNE- JA
YMPÄRISTÖKESKUKSEN LAUSUNTO KOSKIEN HALLITUKSEN
ESITYSTÄ LUONNOKSEKSI UUDEKSI KALASTUSLAIKSI**

Yleistä

Esityksen tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti toteuttaa kalastuslain kokonaisuudistus. Vuoden 1982 kalastuslaki korvattaisiin kokonaan uudella samannimisellä lailla.

Uudistetun kalastuslain tavoitteena on edistää kalojen luonnonvaraista lisääntymistä sekä luoda uusi, tietoon perustuva säätelyjärjestelmä kalavarojen kestävälle käytölle ja hoidolle. Lisäksi laissa yksinkertaistetaan kalastuslupajärjestelmää, vahvistetaan alueellista osallistumista sekä selkiytetään eri toimijoiden roolia ja lisätään niiden välistä yhteistyötä.

Erityisesti heikentyneiden ja uhanalaisten kalakantojen suojelua halutaan tehostaa. Kalastuksen säätely perustuisi alueellisiin ja valtakunnallisiin hoitosuunnitelmiin. Säätelyä toteutettaisiin asetuksilla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) hallintopäätöksillä.

Tutustuttuaan esitysluonnokseen Kaakkois-Suomen ELY-keskus lausuu seuraavaa:

Yleiset säännökset

Kalastuksenhoitomaksu ja läänikohtainen viehekalastusmaksu yhdistetään yhdeksi maksuksi (7 §). Uuden maksun nojalla saa kalastaa koko maassa yhdellä vavalla vieheellä ja painovieheellä. Maksu koskisi myös 65 vuotta täyttäneitä henkilöitä, jotka nyt ovat vapautettuja kalastuksenhoitomaksun ja viehekalastusmaksun maksamisesta. Yhden kortin järjestelmä on kannatettava uudistus, joka selkeyttää nykyistä kalastuslupajärjestelmää. Lisäksi uudistus todennäköisesti lisää kalastuksenhoitomaksukertymää.

Luonnoksen 4 §:n mukaan vaelluskalana tarkoitetaan mm. taimenen vaeltavia kantoja ja vaelluskalavesistönä vesialuetta, jota vaelluskalat käyttävät keskeisenä vaellustienään tai lisääntymisalueenaan. Määritelmät ovat ELY-keskuksen mielestä liian suppeita. Vaelluskaloihin on kuuluttava myös patojen erottamat taimenkannat ja vaelluskalavesistöihin myös vaelluskaloille nykyisin saavuttamattomat vesistön osat, mikäli niissä esiintyy taimenta. Koko vesistö tulisi rajata vaelluskalavesistöksi riippumatta siitä, millä alueella ko. vesistöä vaelluskalalajit ja niiden kannat

esiintyvät. Vaelluskalojen levinneisyydet vesistöissä muuttuvat jatkuvasti elinympäristökunnostusten, kalateiden rakentamisen, kotiutusistutusten ja kalastuksen säätelyn myötä.

Lakiesityksen siirtymäsäännöksistä (131 §) puuttuvat nykyisen kalastuslain 119 §:n mukaiset ELY-keskusten päätökset lohi- ja siikapitoisista vesistöistä sekä kalastusasetuksen 51 b §:n mukaiset ELY-keskusten määritykset em. vesistöjen koski- ja virtapaikoista. Kaakkois-Suomen ELY-keskus pitää tätä asiaa vakavana puutteena. Uuden lain voimaan tullessa em. yleiskalastusoikeuksia rajaavat ELY-keskusten päätökset on pysyttävä voimassa, koska muutoin vaelluskalojen luonnonpoikastuotanto ja niiden kotiutusistutukset voivat vaarantua olennaisesti.

Erityisesti taimenen syysvaelluksen edellytysten turvaamiseksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin kielletyksi kaikenlainen verkko-kalastus kilometriä lähempänä vaelluskalavesistöön kuuluvan joen suuta 15 päivästä elokuuta 15 päivään lokakuuta välisenä aikana. Kaakkois-Suomen ELY –keskus katsoo, että em. rajoituksen tuli kestää marraskuun loppuun asti mm. vaellussiian nousemisen turvaamiseksi.

Kaikki yleisveden ammattimaiset pyydykset tulisi luvittaa. Näin luvanmyöntäjä saisi tietoa kalastuspaineesta sekä mahdollisesta pyynnin mitoittamisen tarpeesta.

Ammattikalastus

Ammattikalastajien luvat myöntäisi jatkossakin pääsääntöisesti vesialueen omistaja, mutta uusi laki antaisi myös alueelliselle ELY –keskukselle mahdollisuuden myöntää luvan (13 §) kaupalliselle kalastajalle, jos alue on käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kaupalliseen kalastukseen soveltuvaksi määritelty (36 §). Lain pykälä mahdollistaa ammattikalastuksen sellaisilla vesillä, jossa ammattikalastus on muutoin estynyt. Tärkeää on huomata, että ammattikalastus saadaan näin jaettua tasaisemmin, jolloin kalastuspaine nykyisille ja usein pienimuotoisille alueille pienenee ja uhka mahdolliseen paikalliseen liikakalastukseen vähenee.

Uusi laki kieltäisi muilta kuin kaupallisilta kalastajilta myös sisävesillä saaliin myynnin lukuun ottamatta vapaa-ajankalastajille sallittua pientä myyntierää (5 kg) sisävesillä (90§) (nyt myyntikielto on jo voimassa merialueella EU-säädösten perusteella). Kaakkois-Suomen ELY –keskuksen käsityksen mukaan pienimuotoista myynnin sallimista ei tulisi kirjata lakiin, koska sen valvominen on mahdotonta. Lisäksi pykälä eriarvoistaa meri- ja järvikalastajia. Pykälässä ei myöskään säädetä tarkemmin sitä, missä muodossa saalis voitaisiin myydä (esim. file/pyöreä kala). Pykälän valvonnan mahdottomuus lisää ns. harmaata kauppaa.

Troolin ja isorysän käytön salliminen vain kaupallisille kalastajille on oikea linjaus, mutta isorysän määrittelyä tulisi muuttaa. Tulisi harkita, onko pyydyksen koko ainoa määräävä tekijä? Isorysä on kuitenkin tärkein hoitokalastuspyydys. Lisäksi määritelmä, jossa sallitaan 300 metriä verkkoa per venekunta tulisi muuttaa muotoon, jossa verkkojen yhteispituudeksi määritettäisiin enintään 100 metriä henkilöä kohden ja enintään 300 metriä pyyntikuntaa kohden.

Uusi laki mahdollistaisi kalastajien jaon kahteen ryhmään toiminnan laajuuden suhteen, mikä selventää ryhmänjakoa nykytilanteeseen verrattuna (5 luokkaa). Kaikkiin kaupallisiin kalastajiin ei ole tarkoituksen mukaista kohdentaa yhdenmukaisia velvollisuuksia ja oikeuksia, esimerkkinä saaliin raportoisvelvollisuuden tiheys. Sisävesikalastajien saalisilmoitukset tuli ohjata ELY-keskukselle ehdotetun Luonnonvarakeskuksen sijasta. Luonnonvarakeskuksille tulisi kuitenkin varata oikeus päästä ELY –keskuksen saalistietoihin, koska kalakantojen seurannan, kalastuksen säätelyn ja kaupallisen kalastuksen valvonnan sekä saaliiden jäljitettävyyden kannalta saalisilmoituksilla on tärkeä merkitys.

Kalastuksen säätely

Kalastuksen rajoittaminen on luonteeltaan kalastusoikeuden haltijoiden omaisuuden käytön suojaan puuttuva toimenpide, joka edellyttää sitä koskevan asianmukaisen valtuussäätelyn sisältymistä lakiin. Tietyissä tapauksissa täsmällisten ja tarkkarajaisten valtuussäätelyjen puute on käytännössä estänyt viranomaisista reagoimasta rajoituksilla kalakantojen heikentyneeseen tai vaarantuneeseen tilaan. Pykälä, jossa alueelliset kalastusrajoituspäätökset siirtyisivät nykyiseltä kalastusalueelta ELY -keskusten tehtäväksi (53 §) voimassa olevan perustuslain vaatimusten mukaisesti, on kannatettava.

Kalastusalueet, joita on nykyisin yli 200, muuttuisivat kalatalousalueiksi ja niiden lukumäärää pyritään samalla vähentämään merkittävästi (22 §). Kalatalousaluejaon perustaksi on asetettu ajatus jaon tarkoituksenmukaisuudesta kalavarojen kestävästä käytöstä ja hoidon toteuttamisen kannalta. Kalatalousaluejakoa tehtäessä on varsinkin rannikkoalueilla kiinnitettävä huomiota vaelluskalojen elinkiertoa sekä vesistöjen valuma-aluejakoon. Ennen kalatalousaluejakoon ryhtymistä tulisi nykyisten kalastusalueiden rooli siirtymäkauteksi määrittää.

Erityisen tärkeää on se, että kalatalousalueet laativat käyttö- ja hoitosuunnitelman, jonka sisältövaatimukset on säännelty kalastuslaissa (mm. valtakunnalliset mallit) ja jonka hyväksyy ELY-keskus normaalilla hallintopäätöksellä. Suunnitelman merkitystä on selvästi kasvatettu uudessa kalastuslaissa. Viranomaisilla on velvollisuus ottaa käyttö- ja hoitosuunnitelmien yleiset kalavarojen käyttöä ja hoitoa koskevat suuntaviivat toiminnassaan huomioon. Lisäksi säännös velvoittaisi viranomaisista ottamaan suunnitelmat huomioon muun muassa vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten kalatalousvelvoitteiden määrittämisessä ja toimeenpanossa, YVA-hankkeissa sekä muussa vesien - ja alueiden käytön suunnitteluun liittyvässä päätöksenteossa (40 §). ELY-keskus voisi käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymisen yhteydessä hyväksyä myös käyttö- ja hoitosuunnitelman sisältämät alueelliset kalastuksen rajoitukset. Em. asia ei ole kuitenkaan kovin joustava tapa tehdä kalastusrajoituksia. Se voi jopa hidastaa käyttö- ja hoitosuunnitelmien valmistumista.

Muita yksittäishuomioita

Yhteistyöryhmän (32 §) kokoonpano. Epäselväksi jää, kuka määrittää yhteistyöryhmän kokoonpanon, jääkö se ELY-keskuksen tehtäväksi.

Lain 25 § 3 momentin mukainen vesialueiden omistajien yhteenliittymät. Epäselväksi jää, minkälainen hallinnollinen päätös tarvitaan liittymän toteuttamiseksi ja miten yhteenliittymän pinta-ala todennetaan.

Epäselväksi jää myös, kuinka toimitaan tilanteessa, jossa kalatalousalue ei ratkaise oikaisuvaatimusta (123 §). Onko tarkoitettu niin, että tällöinkin, asianomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeudesta?

Kalastusväylä termi tulee korvata muilla ajallisilla/paikallisilla ja täsmällisemmällä säätelypäätöksellä.

Vaikutukset ELY-keskusten toimintaan

Esityksessä on ELY –keskuksen rooli kalatalousviranomaisena kirjattu tarkoin. Yhdeksi tärkeimmäksi ELY-keskuksen tehtäväksi todetaan yleisen kalatalousedun valvonta. Sillä tarkoitetaan esimerkiksi lausuntojen antamista hankkeista, jotka liittyvät vesilakiin, ympäristönsuojelulakiin, ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun lakiin tai kaavoitukseen. Yleisen kalatalousedun valvonnan tarkoituksena on vähentää ja estää hankkeista aiheutuvia kalataloudellisia haittoja ja vaatia aiheutuneiden haittojen tarkkailua ja asianmukaista kompensointia. Tehtävä on käytännössä kuulunut ELY-keskuksille jo voimassa olevan lain aikana, mutta sitä ei kalastuslaissa aiemmin ole mainittu.

ELY –keskuksen rooli uudessa laissa kalatalousalueiden ja neuvontajärjestöjen yhteydenpitäjänä ja valvojana korostuu mm. kalatalouden neuvontatyön valvonnan myötä. Viranomaisen tulee valvoa, että neuvontajärjestöjen valtionapuvarat tulevat käytettäväksi niiden ehtojen mukaisesti, jotka määrärahoja myönnettäessä on asetettu.

Esitysluonnoksen perusteluissa arvioidaan ELY-keskusten työmäärän kasvavan jonkin verran etenkin lain toimeenpanon alkuvaiheessa. Tässä viitataan esityksen mukaisten kalastusrajoituspäätösten siirtoon kalastusalueelta ELY-keskuksiin. Kalatalousalueella olisi esityksen mukaan kalastusrajoitusten suunnittelussa jatkossakin huomattava rooli käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisen kautta.

Kaakkois-Suomen ELY –keskuksen käsityksen mukaan ELY-keskuksen työmäärä kasvaa merkittävästi varsinkin uuden lain toimeenpanovaiheessa. Työmäärää kasvattaa kalastusalueilta ELY-keskukseen siirtyvien rajoituspäätösten tekemisen lisäksi olennaisesti entisten kalastusalueiden toiminnan uudelleen järjestely ja kalatalousalueiden muodostaminen yhdessä yhteistyöryhmien kanssa. Kalastusalueen nykyisistä rajoista kiisteltiin niitä laadittaessa useita vuosia ja näin käy myös todennäköisesti tulevaisuudessakin, vaikkakin yhteisryhmätyöskentely saattaa sitä helpottaa.

Lakiuudistuksen aiheuttama kalataloustehtävien lisääntyminen ELY –keskuksissa on ongelmallista nykyisessä julkishallinnon resurssien säästöpainneessa. Asia on ollut esillä MMM:n syksyllä 2013 vetämällä kalataloushallinnon strategiapäivillä. Tehtävistä suoriutumiseksi jatkossa esitettiin mm. tehtävien priorisointia ja ulkoistamista, ELY-keskusten toimialueiden laajentamista, tehtävien keskittämistä ja erikoistumista sekä ELY-keskuksen verkostoitumista. Kaakkois-Suomen ELY-keskus pitää välttämättömänä, että MMM tekee selvityksen siitä, miten em. sopeuttamistoimiin päästään ja riittävä henkilöresurssi turvataan ELY-keskuksissa. Tämä koskee sekä nykyisiä tehtäviä että lainmuutoksen sisältämiä lisätehtäviä.

Johtaja

Antti Rinta-Porkkunen

Kalatalouspäällikkö

Tuomas Oikari